RISE RIKOSSEURAAMUSLAITOS 13.10.2015 Dnro

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Vankiterveydenhuollon yksiköstä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi, HE 49/2015 vp

Asiantuntijakuuleminen 15.10.2015
Lakivaliokunta

Vankien terveydenhuollon järjestäminen on Rikosseuraamuslaitoksen vastuulla, sen sijaan muiden kansalaisten terveydenhuolto rakentuu kuntien järjestämien terveyspalveluiden varaan. Vankiterveydenhuolto järjestetään siis erillään muusta julkisesta terveydenhuollosta.

Vankien terveydentila on todettu huomattavasti muun väestön terveydentilaa heikommaksi. Päihdeongelmat ja mielenterveyden häiriöt ovat vangeilla hyvin yleisiä. Vankien kuolleisuus on olennaisesti korkeampi kuin normaaliväestöllä. Vangin elinikä on keskimäärin 47 vuotta. Naisvankien terveydentila ja työkyky ovat suhteellisesti vielä heikompia kuin miesvankien. Sakkovankien terveydentila ja työkyky ovat muihin vankeihinkin nähden selvästi heikompia. Sakkovankeuden taustalla on usein vakava syrjäytyminen; työttömyys, rahattomuus, kodittomuus ja päihteiden runsas käyttö.

Vankiterveydenhuollon kytkeytyminen osaksi muuta julkista terveydenhuoltoa parantaisi hoidon laatua ja saatavuutta ja olisi siten Rikosseuraamuslaitoksen näkemyksen mukaan nykyistä vaikuttavampi tapa järjestää tehtäväkokonaisuus. Integroituna osaksi muuta terveydenhuoltojärjestelmää myös hoidon yksikkökustannusten odotetaan alentuvan. Hyvin toimiva vankiterveydenhuolto tarjoaa paremman somaattisen ja psykiatrisen hoidon vangeille sekä mahdollisuuden moniammatillisen yhteistyön keinoin luoda nykyistä vaikuttavampia palvelukokonaisuuksia. Nykyisin hoitosuhde julkisissa terveydenhoitopalveluissa katkeaa vankilaan tultaessa ja vankeusrangaistuksen päättyessä hoitojatkumon rakentaminen vangin kotikuntaan on usein työläs prosessi.

Vankiterveydenhuollon henkilöstön näkökulmasta organisaatiomuutos on hyvin perusteltu. Osana muuta terveydenhuoltoa henkilöstön verkostoitumisen, kouluttautumisen sekä uralla etenemisen mahdollisuudet lisääntyvät. Henkilöstön palkkaus ja muut virkasuhteen ehdot säilyvät ennallaan, joten tältä osin henkilöstön asema ei siirron yhteydessä vaarannu.

Vankiterveydenhuollon henkilöstöllä on nykyisin Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehinä joitakin valvontatehtäviin liittyviä toimivaltuuksia. Toimivaltuudet eivät ole laajat, eikä niitä ole käytetty juuri muualla kuin Psykiatrisen vankisairaalan Turun yksikössä. Vankisairaalassa terveydenhuolto ja Rikosseuraamuslaitoksen vartiointitehtävät on eriytetty toisistaan, ja käy-

Käyntiosoite Lintulahdenkuja 4 00530 HELSINKI
Postiosoite Lintulahdenkuja 4 00530 HELSINKI
Puhelin 029 56 88500
Telekopio 029 56 65444
Sähköpostiosoite kirjaamo.rise@om.fi

täntö toimii sairaalan henkilökunnan kokemusten mukaan hyvin. Psykiatrisen vankisairaalan tilanne on poikennut muusta vankiterveydenhuollosta siinä, ettei sairaalan Turun yksikössä ole ollut vartijoita. Vastuu yksikön valvonnasta ja turvallisuudesta on pääasiassa terveydenhuollon henkilökunnalla. Järjestyshäiriöihin sairaalayksikkö on saanut tarvittaessa apua Turun vankilasta, jonka yhteydessä se toimii.

Vankiterveydenhuollon siirtämistä koskevassa valmistelutyössä peruslähtökohtana oli se, että psykiatrisen vankisairaalan Turun yksikössä ei työskentelisi jatkossakaan Rikosseuraamuslaitoksen valvontahenkilöstöä. Lausuntovaiheessa hallituksen esityksessä ehdotettiin Psykiatrisen vankisairaalan Turun yksikön henkilökunnalle vankiin nähden sellaisia toimivaltuuksia kuin vankilan valvontahenkilökunnalla on. **”**Jos henkilökunnalla ei olisi lainkaan valvontaan liittyviä toimivaltuuksia, Psykiatrisen vankisairaalan Turun yksikön ilmapiiri tulisi olemaan nykyistä turvattomampi.**”** ”Ehdotettavat toimivaltuudet koskisivat ensinnäkin sairaalan valvontaa, asuintilojen tarkastusta sekä vangin turvatarkastusta. Henkilökunta saisi myös oikeuden eräisiin turvaamistoimenpiteisiin, kuten vangin sitomiseen vankeuslaissa tarkemmin määritellyin edellytyksin. Turun yksikön johdon ja henkilökunnan näkemys tuki edellä mainittua ajatusta.

Lausuntokierroksen jälkeen hallituksen esityksessä lähdetään siitä, että Vankiterveydenhuollon yksikön henkilöstön asema ja toimivaltuudet olisivat vastaavat kuin muussakin terveydenhuollossa. Muutoksen toteutuessa Rikosseuraamuslaitoksen vastuu Turun Psykiatrisen vankisairaalan valvonnasta ja turvallisuudesta kasvaa. Erityisesti tilanteissa, joissa vankiterveydenhuollon henkilöstö ennakoi jotakin poikkeavaa, on varmistettava Rikosseuraamuslaitokselta saatavan valvonnan riittävyys. Edellä mainittu merkitsee sitä, että Rikosseuraamuslaitoksen on rekrytoitava psykiatrisen vankisairaalan Turun yksikköön valvontahenkilökuntaa. Tätä ei ole huomioitu lainsäädännön muutoksesta aiheutuvien kustannusten arvioinnissa ja se on lisäkustannus Rikosseuraamuslaitokselle. Rikosseuraamuslaitoksen arvion perusteella tästä aiheutuvat vuosikustannukset ovat enimmillään 350 000€.

Psykiatrista sairaalaa ei ole tarkoituksenmukaista resursoida valvonnallisesti vankilan asunto-osaston tavoin. Hoitohenkilökunta huolehtii sairaalan yleisestä toiminnallisesta turvallisuudesta kuten kaikkialla julkisessa terveydenhuollossa. Rikosseuraamuslaitos puolestaan vastaa yksikön vankeuslain mukaisista valvontatoimista varmistamalla, että toimivaltaista henkilökuntaa on riittävästi käytettävissä.

Pauli Nieminen
tulosjohtaja